

1905 Berre eit tre

Når du har passert Øyanmoen på Stjørdal, rundet den litt uoversiktlige svake høyrekurven på Vegsletta, vil du østover Kirkevegen bli en del av den rette linjen mellom to dominanter som fanger din oppmerksomhet. Det er helt umulig å ikke legge merke til kirka der fremme, den ønsker deg velkommen i hele sin prakt - og er selve symbolet på vår historie. Værneskirka har sett oss alle komme og gå. Her har de vært innom alle sammen gjennom snart 1 000 år. Men på din ferd fremover rettstrekningen mot kirka, blir din oppmerksomhet fanget av et tre, ei furu utenom det vanlige. ”Nei, se.....” - er vel et av de mest brukte uttrykkene som ligger igjen i luften ved Øygjerdet. Det blir trolig ikke sagt mer. Det er ikke mer å si. Naturen trenger ikke alltid menneskelige kommentarer. Treet i seg selv dominerer i sin majestetiske form - som en slags tronehimmel. Treet er en verdig portal inn i vår historie. Og når du så får vite at det ble plantet i 1905, vil *unionstreet* i tillegg stå der som en varde som dagstøtt minner oss om våre dyrebare år som egenhendig nasjon.

Vi har alle et forhold til bjørka i Molde, som et symbol. Treet på ”Øyjale” er ikke bare et symboltre, men et jubileumstre. Treet vil for alltid være like gammelt som vår løsrivelse fra svenskene. Treets krone sender ut sine årvåkne følere østover, møter soloppgangen og morgenstunden over Blåstøyten lengst der fremme - som radarantennene i et innfløkt system. Treet har i en overført historisk betydning, en slags oppgave - på linje med Tønsåsen og Hegra festning, symboliserer i et vaktsystem. Har vi ikke alle lest eller sett filmer som gjenspeiler trekronens betydninger? Vardøgeret som sender sine signaler med vinden, det begynner å blåse så lett - det suser i trekronene - signaler er på vandring. Vi skjønner at noe er på ferde. Slik kan vi fantasere, bygge opp vår stolthet og vårt samhold rundt ”berre eit tre”. Det estetiske forsterker våre sanser og drømmer.

For folket på Øyjale er treet en del av sjela på gården. Hver og en har et spesielt forhold til bautaen. Det angår ikke oss andre direkte. Men samtidig blir hele bygda indirekte knyttet til dette vakre og spesielle treet. De fleste er rett nok uvitende om dets historie og relasjoner, men ingen er upåvirket. Alle føler dette er et kjennemerke i vårt nærmiljø – et viktig estetisk merke som gjør oss stolte til sinns.

Dagens eier av Øygjerdet er Leik Hofstad, født den 2. juni 1919, og hans kone Aase, født 27. mai 1927. La oss gjennom noen få linjer følge deler av slekta til Leik og derved hans forgjengere på denne plassen i Kirkevegen på Stjørdal. Vi begynner med hans tipp-tipp-tippoldefar, Lars Hansen Hofstad på Nordre Hofstad, som ble født nøyaktig 200 år før Leik. En av sønnene til Lars, Torstein Hofstadgjerdet blir husmann under gården. Hans sønn igjen,

Lars Torsteinsen Hofstad (1796-1871) får tak i Østre Huus i Lånke, en tidligere husmannsplass under Reppe. Denne Lars var i mange år ansatt i Stjørdalens Sparebank, og var huslærer hos løytnant Hornemann på Reppe. Etter hvert som slektsleddene og ungene kom til, skulle det vise seg at mange ble tilknyttet militærvesenet og lærergjæringer.

Tipoldefar til Leik, Lars Torsteinsen Hofstad på Østre Huus fikk 11 barn, blant annet Markus Førei Hofstad. Peder, bror til Markus - gikk på Klæbu seminar, og ble på linje med den vel mer kjente seminaristen Ole Vig ikke gamle karen. Peder døde i august 1875, 38 år gammel. For øvrig var det tre fra Stjørdal med navnet Hofstad som gikk på Klæbu seminar (elevnr. 262, 481, 668).

Markus Førei Hofstad (1831-1899) giftet seg i 1854 med Berit Marta Konghaug (1830-1910). Markus Hofstad var kommandersersjant, samt var i tjeneste hos lensmann Essendrup. Hofstad fikk skjøte av lensmannen på Øygjerdet i 1863 for 600 spd. - Lars Hofstad (1860 - 19..), sønnen til Markus og bestefar til Leik - gifter seg onsdag den 26. oktober i 1887 med Pauline Andersdatter Brækken. Dette var nok et bryllup som gikk over minst tre dager, for det heter seg i familietradisjonen fra Øygjerdet, at brudgommen på dag to i sitt bryllup fikk beskjed om at han hadde fått jobben som Værnes sin aller første oppsynsmann. Denne stillingen hadde Lars Hofstad frem til 1920. Med stillingen som oppsynsmann fulgte egen tjenestebolig, et lite småbruk. Da han i 1905 overtok Øygjerdet etter moren, bygde han ut husene på gården, og stuelåna fikk sitt nåværende utseende. Den ble leid bort. Selv bodde de i tjenestebolig på Værnes til 1920. Sønnen og far til Leik, Anders Hofstad (1890-1961) tok over gården i 1945, men etter hvert forpaktet han bort jordveien. Anders Hofstad var også militær, samt forretningsmann i Trondheim.

Leik Hofstad, dagens eier - giftet seg i 1948 med Aase Kristenstuen fra Søndre Land i Oppland. De har i mai 2007 fire barn og tolv barnebarn. Leik flyttet ikke til Øygjerdet før i 1953. Han vokste opp i Trondheim, og gikk senere på Levanger lærerskole. Deretter fikk han stilling sørpå før han kom tilbake til Trøndelag og til Halsen skole. Etter ni år som lærer ved Halsen, ble det Haraldreina i 25 år, til han gikk av med pensjon i 1988. Mens gården ble forpaktet bort, var det ulike mennesker som bebodde våningshuset, blant annet hadde Stabell privat middelskole på Øygjerdet.

Det var Lars Hofstad, bestefar til Leik - som plantet treet i 1905. Sembrafuru ligner på den vanlige, norske furua, men mens furua har to sammenhengende nåler på hvert skudd, har sembrafurua fem nåler. Sembrafurua kommer egentlig fra Russland. Det heter seg at Lars også plantet en del andre sembrafuruer vest av gården, mot Værnes - men disse synes ikke å ha hatt livets rett. Trolig ble vinden for sterk. Etter hvert kom det opp små sembrafuruplanter i blomsterengene i hagen. Disse ble gitt bort til kjente og venner. Dette førte til tanken om å så ei hel seng med sembrafurufrø om våren. Da høsten kom, hadde ikke et eneste frø spiret. Noen forståelsegjære mente at frøene måtte ligge i jorda og fryse en vinter først. Andre forsøk har heller ikke vært vellykkede. Knut Hammer på planteskolen forsøkte med plast over, men der tok musa sitt. Og hjemme hos svigermor på Søndre Land var det elgen som gjorde kort prosess. Men når det er sagt, finnes det enkelte levedyktige avleggere rundt omkring i Stjørdal, blant annet hos Reidar Berg på Prestmoen.

Furua måler i dag en omkrets på 2,97 cm, tatt 130 cm over bakkenivå, hvilket vel utgjør en diameter på 95 cm. Det har blitt et stort tre som innbyr til både hjem og tumleplass for noen skjærer, hvilket vel ikke er så overraskende. Det som derimot var litt overraskende for noen år siden, var at treet med jevne mellomrom fikk en sjelden gjest på besøk, nemlig ei sibirnøttekråke. Det synes som nøttekråka har en viss forkjærlighet for konglene. Disse tar nøttekråka med et stykke bort i hagen til et plommetre, hvor hun på et vis bruker sprekken som et slags redskap for å knuse konglene. Nå i det siste er nok ikke sibirnøttekråke lenger så sjelden, på grunn av flere invasjoner fra Russland. I Trøndelag opplevde vi slike invasjoner av sibirnøttekråke i 1968 og 1985. I 1995 var det en masseutvandring av store dimensjoner som nådde Norden, og i Trøndelag var det trolig flere tusen fugler som var involvert. De fleste som har sembrafuru i hagen fikk besøk, og fuglene opptrådte i mindre flokker. Etter den siste invasjonen ser det ut til at sibirnøttekråka har slått seg til i Trøndelag, og har hekket

noen ganger, gjerne i nærheten av hvor den har tilgang til hager eller parker med sembrafuru. Den er imidlertid ikke helt avhengig av de næringsrike frøene til sembrafuru, men kan også klare seg med frø fra vanlige bartrær. Sibirnøttekråka bor ikke i sembrafurer, den henter kun mat der. I tillegg er den lite sky av seg, og kan la folk komme nært innpå. Har den først funnet seg en sembrafuru med mye kongler, kan den fly i skytteltrafikk mellom hagen og nærmeste gjemmede, hvor den hamstrer frøene for å ha til matlager til vinteren. Sibirnøttekråka er kresen i matveien - og spiser, i motsetning til kråka, ikke hva som helst. Men livretten er altså konglefrø fra sembrafuru, derfor må nok folket på Øygjerdet regne med at gjesten blir fast losjerende.

Aase og Leik forteller meg en maidag i 2007 at de ofte - når de sitter i hagen, hører de samme kommentarer og spørsmål fra forbispasserende. Først de vanlige utbruddene av komplementer, og så spørsmålet om treet er beskåret. Leik synes den beste karakteristikken kom fra noen gutter som syklet forbi en dag han satt på benken i kroa i hagen og slumret. Plutselig skvetter han litt til, en guttunge skriker ut: *"For ei tell! Å, herlig"*. Så oppriktig, så spontant - fra en gutt, fra en aldersgruppe, fra en som kanskje normalt sett ikke bryr seg om slike ting. Det sier ikke så rent lite. Det var moro å høre hvor imponert guttene vanligvis ble over et slikt naturens skaperverk.

Furu er ikke beskåret eller tilgjort på annen måte, et rent naturprodukt, med et lite unntak. Vegvesenet saget av noen grener for å tilpasse passasjen til trailere, etter at trailere i seg selv hadde forvoldt skader. Dette ble gjort uten å forespørre grunneieren. Da Vegvesenet i 1977 eksproprieterte 3 m jord på hver side av Kirkevegen, ble det tatt hensyn til sembrafuru, og det kom med i domsprotokollen: *"På eksproprietert grunn skal det ikke foretas arbeider som kan skade sembrafuru"*. Kommunen, Museet og Br. Halle var meget skånsomme da de skulle flytte det berømte Størsethuset fra sentrum og opp til museet for noen år siden. Da laget Br.Halle en utfylling til venstre, ut på jordet - en midlertidig vei - en passasje forbi for ikke å skade treet. Det var stort. Det var klokt.

Sembrafuru på veien til kirka har blitt en institusjon, et blikkfang, en veiviser som skal rettlede oss både biologisk, estetisk og samlende. Treet fra nettopp 1905 er symbolsk med unionsoppløsningen, og skal minne oss om vår frihet, men også om vår sårbarhet dersom vi spriker for meget. *"Norge som nasjon skal være tuftet på den norske bonde og det jordnære"*, sa såmannen Ole Vig. Leik Hofstad sår i dag kun økologisk. Bautaen på Øygjerdet gir ham de rette signaler. Ethvert tårn gir oss trygghet. De to spirene ved enden av rullebanen på Værnes kaller oss sammen, det ene til bønn - det andre til erkjennelse. Krona i sin majestetiske skjønnhet, i all sin utstråling og verdighet, gir oss inspirasjon og glede - og det gjennom *"berre eit tre"*. Vi trenger det så absolutt.

Treet tilhører selvsagt Aase, Leik og Øygjerdet, men jeg drister meg til å si følgende: ”Rør ikke treet vårt - folket vil ikke finne seg i det”. Under den skriftlige diskusjonen med Veivesenet, sa Leik det best selv: ”Furua er et særsyn, og en prydd for bygda”. Dermed basta!

Dagens voktere av treet. F.v Leik og Aase Hofstad, sønnen Lars Inge og barnebarna Jon Martin og Marie Karoline